

Број
20
пара

БАЛКАНСКИ РАТ

Број
30
филера

УРЕДНИШТВО:
Краља Милана ул. бр. 2. ТЕРАЗИЈЕ

У СЛИЦИ И РЕЧИ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК
ДУШАН МИЛ. ШИЈАЧКИ

Излази сваке недеље. Ванредно по потреби. — Претплата тромесечно два динара.

Творац Балканског Савеза НИКОЛА П. ПАШИЋ

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Краљевић Ђорђе

На засебној страни данашњи број украшујемо ликом витешког краљевића Ђорђа, који је у тродневној крвавој битолској битци показао, да је достојан унук Вождов и да и у њему струји крв хероја тополекога КараЂорђа бесмртнога. У битци на Битољу краљевић Ђорђе је неустрашимо летео тамо где је најопасније и неједанпут нашао се у киши непријатељских куршума. Али је јунак добре среће био и није нигде ни окрвнот. Куршуми су га штедили али су га ратни штрапаци бацили у постељу у којој је прележао тежак тифус, од кога се већ придигао и сада се добро осећа.

Када се ово дана у једном ужем друштву, у коме је био и Краљевић, повео разговор о његовом јуначком држању пред непријатељем на Битољу краљевић се бранио од тих похвала и рекао:

— У овоме рату сви су вршили своју дужност како ваља и не могу се појединци истицати испред осталих. Сви од највишег војсковође до последњег редова били су свесни своје дужности и сви су је вршили са самопожртвовањем. У тме лежи наш успех!

У току разговора краљевић познат са своје искренности, племенитог срца и кавалерства, када се повела реч о противнику, није се устезао, да и њему призна, што му припада, па је рекао, да су се и у овом рату црнци Турци показали и јунаци и кавалери.

У почетку рата краљевић је био у штабу друге српске армије са којом је био све док она није упућена под Једрене. Тада је он преведен у штаб прве армије, са којом је наставио продирање до Битоља, где је заједно с осталим српским војницима са пуно самопожртвовања вршио своју српску и војничку дужност и тамо на крвавом разбојишту оправдао онај глас и поверење, које је стекао у миру.

О кумановској битци

— из дневника једног ветеринара —

Читао сам доста о овој крвавој и славној битци о којој се тако много пише, али нигде не нађох да се износи објективан и тачан опис целе битке од почетка до краја. Сваки пише о својој околини. У осталом то је сасвим обична појава. Доцније историја учиниће своје. Решио сам се, да на основу својих забележака изнесем неке податке, који још нигде нису публиковани, а који су од нарочите вредности. Ја ћу за сада, изнети укратко рад моје околне — коњичке дивизије о којој се тако мало говори. Из којих разлога? То знају они који су до сада писали о кумановској битци. — Из ових кратких забележака даће се видети да о тој мобилној јединици треба много више проговорити и са мном — много више поштовања.

Целокупна српска армијска коњица

Постројена цела коњичка дивизија при прелазу границе. На крилу је четврти коњички пук са својим врсним командантом коњичким мајором Јевремом Лазичем. До њега се види на коњу командир четвртог ескадрона коњички капетан прве класе Милан Рафајловић, који је са својим ескадроном у најкритичнијем моменту ступио у борбу на Куманову и помогао, да се одржи лево крило.

ОСАНА!

— БЛАГОЈЕ БРАНЧИЋ —

Довршено је дело преславно...
Петвековно је слободно робље,
Освећено је Косово равно:
Прошлости светле црно нам гробље...
Оборен лежи Азијат горди,
Европа тапше србинској ђорди,
Хој, кличи вило српских Дубрава:
Осана! Слава!

О како годе слободе зраци,
Нека су свете големе жртве!
Хвала вам браћо, хвала јунаци,
Љубимо живе, славимо мртве...
Велико опет Српство је мало
Врлинама је грехе опрало
Одјекни и ти Адријо плава
Осана! Слава!

Слободе град се у крви зида
И сад је таква просвета вајна.
Јунаштво, слога ланце раскида...
Ипак и ђаво моћ је погајна.
Хој, коло среће, зашто си стало?
Та Србин иште још само мало.
Онде би песма јекнула права:
Осана! Слава!

Нови Сад.

10. октобра освапула је на кумановским положајима цела коњичка дивизија под командом кнеза Арсенија Карађорђевића, која је те положаје заузела још уочи тога дана. Изјугра отпочела је борба са датском падмоћним непријатељем. Сјававши за борбу пешке, коњаници су се очајно борили и уз припомоћ коњичке артиљерије старали су се да одрже ове важне положаје до доласка дунавске дивизије. То су и успели! Са ретким пожртвовањем и смелом храброшћу ти су положаји сачувани до доласка дунавске дивизије, чији су редови сменили заморну и прорђену коњичку дивизију. Прикупљена коњичка дивизија служила је по том као резерва и била је по тројена одмах иза првих положаја.

Шта би било да је коњичка дивизија одступила или да их није на време заузела? Ово је питање о коме треба здраво и смело размислити.

Ово су били драгоцене и судбоносне положаје, што се доцније и показало.

Да су Турци те положаје заузели пре доласка дунавске дивизије, то би било кобно по цео даљи рад. Они би напали дивизију док је још била у маршевом поретку — за борбу неразвијена и крај тога да се предвидети.

Али командант коњичке дивизије оценио је важност ових положаја, одржао их и предао дунавској дивизији — штитећи за то време и њено бојно развијање. Од колике је то важности било, показао је исход те славне битке.

Борба је страховито беспела. Ордопанси су јурили на све стране. Разне вести кружиле су. Груписана коњичка дивизија била је распоређена на левом крилу дунавске дивизије чији је фронт износио око 7 км. Она је била сада и морална потпора борцима дунав. дивизије и уједно моћна јединица спремна да се баци онамо где то буде најпотребније. А то је и било!

Лагано са положаја стизали су лакше и теже рањени војници и то сваки праћен увек од неколико здравих нерањених војника. Војници су били узбуђени. Чуло се непрестано: Изгибоше нам официри. Изгибоше сви! Како су се нерањеници све чешће појављивали то су од стране коњичке дивизије одржане парочите патроле да ове војнике прикупљају и натраг враћају. То је имало дејства.

Сећам се једног интересантног разговора између команданта коњичког пука коњичког мајора г. Јеврема Лизина и једног пешадиског капетана из XVIII пука.

Наплавши на овог капетана командант му рече, да прикупи ове војнике и да што пре оде на једну узвишицу — он ту показа руком напред, где су били наши пешаци. Капетан му одговори да је њему командант пука наредио да овде остане — а у осталом немају ни муниције. На то му командант узбуђен рече:

Овде се тиче опште ствари! Има момената који су старији и од нашег команданта и од мене. Скупите ове људе и идите тамо што пре. Падне ли оно место у питању су тада сви положаји. Ево муниције. Командант нареди и неколико сведука беху брзо скинути са коња из пуковске бојне коморе и предати пешацима. Капетан увидевши важност овог наређења — поздрави мајора и са прикупљеним војницима и муницијом оде на означено место.

Борба је и даље страховито беспела! Од силне пушчане и топовске паљбе — уз трештање митраљеза изгледало је да се сам пакао спустио на земљу. Рањеници су непрестано пристизали.

Око 3 ч. по подне командант IV коњичког пука добио је наређење, да са потребним бројем војника оде на положај на Црвеном Брегу и да потпомогне пешачку ватру и да се ти положаји одрже по сваку цену. Ондах је према величини терена послат 4-ти ескадрон тога пука под командом капетана прве класе Милана Рафајловића и цело митраљеско одељење под командом капетана I класе Драг. Мостића. Они су у галопу, а под јаком непријатељском ватром избили на означено место — сјахали за борбу пешке — и јаком митраљеском и пушчаном ватром потпомогли наше разређене пешаке уневши и самом својом појавом нов дух и одушевљење код бораца. У вече када смо прикупљали рањенике многи су ми пешаци са највећом радошћу описивали онај тренутак када су видели да долази по-

моћ — и када су чули митраљезе. Са још већом храброшћу борба је настављена и трајала је целе ноћи. У неко доба када је ватра са турске стране попустила — смењен је десетковани ескадрон и одељење и повучени главници. Војници причају сами: Ни у паклу не може бити страшније: Зуји око нас куршум као челе у кошници. Гранате падају пред нас и иза нас — а изнад глава пршти прапцел. Ситно камење издробљено гранатама засипа нас. Око нас падају наши другови. Али у свакоме је силна тежња да их освети — што скупле, што страшније.

Свако помишља у себи: код Турака је још страшније. Ми гађамо много боље, а и наша артиљерија просто их засипа. На неким местима били смо близу Турака. Видели смо лепо како читаве лесе падају од наших митраљеза. Нисмо им дали ока отворити.

Ноћ је прведена у борби. Блесак и грмљавина топова прекидали су ноћну тишину. Гроктање пушака трајало је целе ноћи.

Зором отпочела је борба још страшније. Коњичка дивизија пребачена је на леву обалу Пчиње. Коњичка батерија на рукама војника изнешена је на положај са

кога је косила турске редове — и ућуткала ону турску батерију, која је још првога дана са леве обале Пчиње наносила грдне губитке нашим трупима.

Добро удешеном ватром турска батерија ућуткана је за неколико минута.

Квез је стајао крај самих топова и гласно је хвалио сваки добро избачени метак. Турци почеше попустати. Наши нападаху још силније. Турци одпочеше оступати у нереду — одпочеше бегати.

Командант IV коњичког пука добио је наређење да се са својим пуком баци на одбачене

турске редове, који су лагано излазили из једног густог врбака и на које је већ дејствовало својом ватром митраљеско одељење тога пука. Командант изађе пред пук и у кратко саопшти своје пуку ту заповест.

Бурним „ура“ поздравише војници ову заповест. Кратке команде! Пук се заталаса и као вијор уз бурне узвице војника баци се на турске редове.

Наши пешаци урнебесним клицањем поздрављаху појаву коњице.

Турци су бегали на све стране. Ту су почели долазити први заробљеници. Коњица их је дуго гонила, док је није задржало наређење, да се пук прикупи и да остане ту на истакнутим положајима на предстражи целе дивизије.

НАСТАВИЋЕ СЕ

НАШИ ЈУНАЦИ

Потпуковник Ристић и капетан Магдић.

Слика наша представља потпуковника Милорада Ристића, команданта 7. пешадијског пука, и његовог ађутанта капетана Константина Магдића, који су се са својим храбрим Београђанима јуначки понели. Ристић је достојно заменио славно палог Александра Глишића, а Магдић је био десна рука и једном и другом. Наша слика представља их пред њиховим шатором у охридском логору у спреми у којој су издржавали све ратне штрапале и у свима кравим борбама претходили својим војницима.

Одмор после крваве борбе

Драгољуб Мостић, коњички капетан, са својим митраљеским одељењем четвртог коњичког пука, после борбе на Куманову.

Живот у Призрену

Када је у првим редовима наше војске олјекнуло: „Ето нам Призрена!“ Београду је већ јављено, како је Призрен ослобођен. Још тада се осећала код свакога Србина нека огромна радост, јер виде да му се отварају врата бољој будућности, слави и величини. Ослободити стару престоницу српскога царства донекле значи и обновити царство. С тога је сваки наш војник улазећи у Призрен сматрао себе као јунака из обновљеног Душановога царства. Сам Призрен овога момента не разликује се ни у чему од осталих турских вароши. Призрен лежи на обалама реке Бистрице — турска варош и чаршија. А српски крај је угуран од подножја па на врх брда на коме лежи Душанов град. Када посматрате варош из града прво вам пада у очи српски крај. Куће су просто једна на другој — јер су уз брдо, па се чини да комшија треће куће одозго види шта му ради у дворишту сусед треће куће одоздо! Колико Турци мало пажње обраћају на чистоту види се и по тиме, што су дозволили Србима да се са кућама пењу уз брдо. Сва нечистоћа из дворишта српских испрана кишима и снеговима слива се преко мала и авлија турских у Бистрицу.

Једино што имате весело у овој вароши то је Богом дану реку Бистрицу. Видите је какој хучи преко стена

Душанов град у Призрену

и камена и како се змијасто пробија кроз варош носећи сву нечистоту, али ипак и поред те природне веселости ипак запазите и ту трагова некултуре. Због воденица она је кољем зајажавана на више места и код тих коља видите по читаве бураге говеђе како плове, а прева како се играју по таласима најбистрије Бистрице. Али мало даље низ реку управо до пољске болнице видите примитивну индустрију, фабриковање кожа — табаковање. У једном каналу широком два метра јури вода, а ту су намештена подужа бурад са перијама, те их вода тако окреће, а у њима се коже штаве примитивно. Оваквих буради има на овоме каналу врло много и када их посматрате све вам се чини, да је Бистрица заслужила што јој се овако бурад клањају због њене бистрине, брзине, природне веселости и најзад њене великодушности, што сву нечистоту варошку гута. Не да се замислити каква би била варошка нечистота да није ове благотворне реке.

Из брда на коме је српски крај избија на неколико места вода и то у јаким млазевима. Сва та вода утиче слободно у Бистрицу или је цевима спроведена по вароши, те има готово свака мали кладенац, а и поред њих

у већим улицама олуком поред тротоара јури по какав поточић у коме лети Турци — трговци, хладе ноге, перу цевзе и филџане... Али све то вода носи!

Да нисам случајно наишао на једну госпођу за коју ми рече један, да је Надежда Петровићева, живописац, са црвеним крстом око руке, а она је једина болничарка у овоме месту, ја бих и даље замишљао да у овом граду Турци владају, али крст око руке госпођице трже ме из заноса и одмах ми прште пред очима сретни положај Призрена и наша култура од сада за две године... Чисто видим још сада регулације, канализације и т. д. јер је у много повољнијим приликама но ма која друга варош за извођење „великих општинских радова“! Сама Бистрица у средини вароши може имати врло велики пад и ето вам електричне индустрије, а где је ње, ту је благодатање!

Морамо се вратити натраг вароши, јер ће нас Бистрица одвести тамо Љуми, а нисам рад за сада да говорим о Арнаутима! Већ Призрен је са својим кривим улицама, са многим испресецаним сокацима прави лавиринат. Све су му улице тесне, тако да се наше коморције с великом муком размимоилазе; готово су све калдрисане речним крупним каменом па када се возите колима морате одмах да тражите неку бабу да вас „потпаше“ пошто се „пупак развије“ од силног трускања. Прва реформа у чаршији је примењена, јер је наређено, да се надстрешице сасеку и скину те су тако те улице постале видне и проходне нашој коњици, која је највећу муку видела, јер је морала да прилегне по коњу да се не би о греде закачили. Има неколико мостова преко Бистрице и то у таквом стању, да су прави „бедници“. Не зна човек чему да се више чуди, да ли ономе што је врло узан или пак луку што је при врху врло оштар; или стрмим падинама — страна моста, где је пут обично калдрисан не камењем већ стенама, а то по свој прилици с тога, да би имала кола и стока при толикој стрмени где да се задржавају. Просто права турска техника!

Од становника има поред Срба још и Турака и Арнаута католика. Међу собом немају никаквих веза, чак и трговачке везе избегавају, већ свака народност вуче себи. Турци као законити господари, а Арнаути пак, као најсилнији, сви су од јадних Срба потимали сва имања, а оно што је мање вредности остављено је „раја“.

Може се рећи, да је раја више зла претрпела од Арнаута но од Турака, а то је с тога, што су се Арнаути у последње време годико осилили, да су чак и Турке нападали, а то је природно с тога, што су Србе пљачкали и Турци и Арнаути и када је остала гола раја, онда Арнаути окренуше да пљачкају и Турке. Турци Призренци највише се плаше, када чују, да су се Арнаути у Љуми, звани Љумљани, побунили. Одмах се затвара чаршија па ма то у које доба дана било, јер знају, да чим уђу Арнаути у варош одмах пљачкају. И за све време док ова бојазан предстоји цео турски гарнизон у Призрену је у приправности. Имао сам прилике да чујем од једнога Турчина да каже: „Турска није могла ништа Љумљанима да учини и нас од њих да заштити, али Алах посла другог цара, да нас заштити као грађане, а Царевину и Арнауте да казни“!..

Идући улицама нема шта да се види до кућа са ршеткама и чврстим капијама и на њима стари звекир. Када се звекиром залупа, врата се отварају, али се не види ко их отвара. Пред вратима има једна поњава као завеса, иза које се сакрије була пошто врата отвори

Идући улицама нема шта да се види до кућа са ршеткама и чврстим капијама и на њима стари звекир. Када се звекиром залупа, врата се отварају, али се не види ко их отвара. Пред вратима има једна поњава као завеса, иза које се сакрије була пошто врата отвори

Пред једном великом турском кућом видим нашега шилџија боча где са пушком чува стражу. Приђем му:

— „Да те нису поставили да чуваш какав штаб“? Упитах га.

Војник ми сасвим равнодушно одговори:

— „Ово је кућа бега Н Н. и кажу ми, да има много пара, па му прете Арнаути да га опљачкају, те је с тога наша команда наредила да га чувамо и да му длака с главе не фали, јер је то образ војске, а понос наше државе, да несме нико никога опљачкати“!

Видим да је војник из ХI пука I позива и на овако паметно његово резонување очима и душом сам га загрио као рођено чедо своје. Немогах му ништа рећи, већ продужих пут и у себи помислих: па и сам је Бог са оваквом војском, јер оваква схватања дужности у оваквим мучним ратним данима може само Богом надахнута војска да схвати.

Основа одела готово свима је иста. Мушки носе чакшире турлије и Џемедане, а женске све шалваре; само што Туркиње носе неку врсту су-кње пребачене преко рамена са ферецом на лицу, а Арнаутке носе као неку врсту врекапута на струку лепо скројеном, али преко главе носу неку врсту белог пешкира подужег и то половину пусте дуз од главе, а другом половином преко руке заклања шаком леве руке лице до јагодица. Српкиње су много скромније по морању, јер тешко њима ако се лепо још и носе. Поред шалваре носе и некакву „реклу“ постављену, што личи на наше памуклије са рукавима; млада очешљана у једну витицу и исту забрачи фином шамијом, још ако је газдинска „тури ниску“ око врата обично дукате, велике и мале.

Што је најинтересантније сав женски свет код Срба и Арнаута тако је нежан у лицу као да је одрастао по бечким кластерима! Веома нежно бледо лице са по малим праменом руменила преко истога; са некаквим не-

природним кретањем, јер кад се крећу изгледају као да се крећу туђим ногама. И када их овако посматрам све ми личе на цвеће које зимује у подруму! А свему је овоме узрок што је њихово кретање сведено искључиво у четири зида дома! Али од како је наша војска ушла слобода у кретању, нарочито женских, јако се осетила. Виђате чешће женске како промичу, али се ипак осећа она пређашња ујурбаност; све се боје да не буду нападнуте и ако су уверене у благородност наших војника И ово ће кроз кратко време нестати, пошто сами Турци признају, да су им жене слободније сада но пређе.

Пазарни је дан: среда и обично тада долазе сељаци и сељанке те допосе производе своје и продају; најинтересантније је место где се продају женски ручни радови, где видите на првоме месту фино, танко проткано свилем српско платно; затим џемедане извезене златом, чарапа, плетених поткошуља и т. д. Наша војска за успомену највише купује чувено призренско платно. Дућани су густе једно до другог тако, да обично не заузму више од неколико квадратних метара. У дућану и то на средини обично седи трговац — Турчин прекрштених ногу, поред њега мангал са распаљеном жеравицом; греје руке, пуши дуван, а и каву кува и пије. Тако дочекује муштерије и газари. Када ко дође и затражи му какву ствар он обично и не гледа у муштерију, нити се креће с места,

већ овако кроз густе дим од дувана одговара муштерији што краће. Ценкање је искључено, јер чим му кажете другу цену, он више не гледа у вас и не говори више — што му је преостатак старе гордости!

Такав је Призрен око себе, а и у себи до доласка наше војске, али пошто се увела наша власт он ће полако губити оно старо рухо и скоро ће се обући у модерно на дикунашу и понос нашега оружја.

Призрен

В. Н. Ђ.

Пашић и Веницелос

конферишу у хотел „москви“ у БЕОГРАДУ

СТРУГА: НА ПАЗАРУ

Из
Нове
Србије

СА ОХРИДА: СЕ. ЈОВАН

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

КАКО СЕ ПРЕДАО ПРИБОЈ

— Успомене једнога четника —

— СВРШЕТАК —

Кад смо ушли у ућумат било је око 150 Срба и Турака. Међу њима мудир и газда Аксо Борисављевић. Ја и војвода сели смо један до другог покрај мудира, а Пајо одмах до врата у ћошак одакле се није ни видео, јер су га Турци опколили и нешто запиткивали. Тада војвода устаде са свог места и рече:

— „Браћо, Срби и Турци, мене као и овога војника (показујући руком на мене) послао је командант јаворске бригаде, да вас упитам, хоће те ли се без боја предати победоносној војсци Краља Петра I или не?“

Турци се само згледаше па један између њих рече дрхтавим гласом:

— Вала бива, ми ћемо се предати војсци краљевој али комитама нећемо никад, док је и један жив“.

— „И не треба да се предате комитама“ — додаде војвода, што код мене за мало не изазва смеј.

Мајор Илија Радивојевић освајач Прибоја

По војводином налогу они у том смислу и написаше писмо команданту и предадоше га њему. Сад се Турци почеше жалити војводи на комите како од њих не смеју изаћи из вароши. Ту војвода начини с њима неку врсту уговора по коме је сваком слободно изаћи изван вароши на своје имање, али без оружја, а исто тако је слободно и Србима силазити у варош.

За то време чула се око ућумата нека галама. Како сам с војводом био близу прозора, ја видех једну гомилу Турака. Један је од њих држао брзометку у рукама, а други су покушавали, да му је отму. Кришом сам муноу војводу да му то ставим до знања, а своју бомбу, која ми је била у џепу на блузи још сам више извадио и чврсто држао у једној руци, а у другој шраф тако да сам је за један секунд могао бацити међу нас.

Тада газда Лексо рече: „Ви Турци нисте никакви људи, овде сте на вјеру довели ове људе у ућумат и жалите им се на комите, а сад оћете на вјеру, да их побјете“.

Ниједан не рече ни речи, а војвода се правио као да није ништа чуо. Како је овде било Турака из Пријепоља и Пљеваља, који су дошли овима у помоћ па су се хтели вратити својим кућама, то су питали војводу смију ли ићи кућама и шта ће са оружјем. Мудир је предложио да останем ја као војник српски да примам оружје док дође војска, чему сам се ја много обрадовао, али на то војвода није пристао, него је одредио газда Лексу, да он прима оружје и издаје цедуљице онима који предаду оружје и да може сваки слободно са том цедуљицом ићи кући. После тога вратили смо се истим путем на Јармовац задовољни својом мисијом. Наши другови очекивали су нас с нестрпљењем и кад су нас угледали, сви су нам потрчали у сусрет, те се изљубисмо као да се нисмо видели годину дана.

С Јармовца је војвода послао један део чете преко Лима, други на Увац према босанској граници да чувају села од Турака до доласка војске, а ја сам с војводом и још једним четником отишао на Бању. После четири дана стиже и српска војска опијена славом и победама. Улазак у Прибој био је свечан. И мало и велико беше изашло да дочека војску. Људи беху обучени у свечано одело а жене, девојке и деца са трбојкама око руку обасипале су нас цвећем. Општинско часништво изнело је команданту батаљона со и хлеб у име добродошлице. Клицању: Живео Краљ! Живела војска, није било краја. Интересантно је поменути, да су сами Турци обрисали и очистили касарну у коју ће се сместити српска војска. Војска је заноћила у касарни, а нас су примили грађани на конак Сутра дан сам, сад већ у одељу четника, срео мудира са једним Србином на улици. Пошто их поздравих Србин упита мудра.

— „Познајеш ли ти овог младића“.

— „Вала бива чини ми се да сам га неће виће“ одговори мудир.

Србин му објасни, да сам ја онај војник што сам пре неколико дана долазио с оним грађанином из Пријепоља.

— „Па ће му је војничко одело“ додаде мудир.

— „Море није то војник, већ комита, и онај грађанин то је његов војвода и да је онај Турчин гађо њих онда у ућумату он би бацио бомбу међу нас те би смо сви погинули, па ми не би било жао вас но нас што бисмо погинули од Србина“.

Турчин се запрепасти од чуда и додаде:

— Да није била бомба, оно жуто што је вирило из џепа“?

Ја му одгорих да јесте, а он процеди:

— Кмет божији те сви не изгубисмо“.

Из Прибоја смо отишли у Нову Варош, коју је српска војска заузела на дан раније пред наш долазак. Нова Варош је варошица у једној планинској котлини. Има око 2000 становника и већином су Срби православне вере. По улицама је била маса света, која нас је поздрављала. Одушевљење је било неописано и сва је вирош била искићена трбојкама. На све стране чула се песма, која је означавала дан народнога васкрса.

„Балкански Рат“ у идућим бројевима доћеће ове занимљиве написе:

Борба на Мрдарима, погибија поручника Поповића, од једнога командира чете.

Заузеће Санџака, из бележака једног интелигентнога четника.

Ноћ пред Глџаном

Последњи усташи — Васојевићи.

Наше војсковође

Генерал Степа Степановић
КОМАНДАНТ ДРУГЕ СРПСКЕ АРМИЈЕ

Један од најпопуларнијих наших војсковођа је генерал Степа, који је у овом рату доживео ту част, да под своју команду добије и српске и бугарске трупе. С тимочком дивизијом одлично се показао у борби на Црном Врху. У овоме рату генерал Степа имао је за задатак, да чува Софију и да на Овчем Пљу пресече одступницу Турцима. Он је тај задатак извршио са пуно задовољство Врховне Команде, и заузео је са својим трупама Криву Паланку, Кратско, Кочана и Штип, одакле је упућен под Једрене.

Степановић је рођен под Авалом, у селу Кумодражу, 28. новембра 1856. Шест разреда гимназије свршио је у Београду. Први српски—турски рат 1876 затекао га је као наредника питомца једанаесте класе Артиљеријске Школе. Као наредник питомца учествовао је у првом српско—турском рату 1876. на бојишту Тимочко—Моравске војске у борби на Грамади, на Б бипој Глави, на Пандиралу, на Ресавцима, код Радеваца, на Шилеговцу и на Гагневачким висовима. Врховни Командант војске ценећи одлично држање његово пред непријатељем одликовао га је сребрном медаљом за храброст и 10. децембра 1876 унапређењем у чин пешадиског потпоручника.

У другом српско—турском рату 1877. и 78. био је официр крагујевачког батаљона, крагујевачке бригаде прве класе народне војске друге шумадијске дивизије шумадишког кора, и као такав учествовао је у борби на Мишару и добродолским висовима као командант одреда, и око Ниша и Горице при заузећу Ниша.

Године 1878, у арнаутолку код Милошевца као субалтерн официр па даље као командир одабране чете крагујевачке бригаде, продирући клисуром Ветерничком и планином Гурибабом, подигао је и наоружао устаник пољанички и борио се на Девотину пред Врањем отевши Гоч и заузевши Девотин. За показану храброст, умешност, издржљивост и војничке врлине, на предлог команданта друге шумадијске дивизије шумадишког кора одликован је златном медаљом за храброст, орденом Таковског Крста с мачевима, и трећим степе-

ном руског ордена Св. Станислава са мачевима и пантљиком.

У српско-бугарском рату учествовао је као пешадијски поручник и командир чете првог батаљона дванајестог пешадијског активног пука у борби на Врапчи, на Сливници, код Алдумировца, на Драгоманском кланцу, на Нешковом Вису и на Нишору. За стечене заслуге у овом рату одликован је медаљом за војничке врлине.

Осим ратних одликовања генерал Степановић има још и орден Таковског Крста другог степена, Карађорђеву Звезду трећег и Бели Орао четвртог степена.

Године 1889. као капетан Степановић је преведен у генералштабну струку у којој је даље брзо напредовао и 29. јуна 1907. постао генерал.

Службујући у миру био је водник, ађутант команданта пука, командир чете, командант батаљона, пука, бригаде и дивизије, ађутант доцније помоћник начелника Главног Генералштаба, начелник дивизијског штаба, шеф генералштабног одсека министарства војног начелник генералштаба активне команде, начелник опште војног одељења, професор Војне Академије, и министар војни, а од 1906. је почасни Краљев ађутант. Био је уредник „Ратника“ и „Службеног Војног Листа“. Важи као један од најспособнијих официра, а ту своју способност документовао је и у овом рату, као и у ранијим.

Генерал Степановић важи као веома строг и педантан старешина у миру, али сви војници његове команде причају с хвалом, да је он на бојном пољу прва војничка мајка, те је под Једреном данас најпопуларнија особа Степан Степановић, који о свакоме своме војнику води рачуна као о своме сину.

Ваздухопловство у српској војсци

Ижињски мајор Коста Милетић
КОМАНДАНТ СРПСКОГ ВАЗДУХОПЛОВНОГ ОДЕЉЕЊА

Мајор Милетић је већ од више година настојавао, да српска војска добије своју ваздушну флоту. Та његова жива жеља данас је остварена Србија има једанаест ваздушних лаја за које поред страних имамо и наше одличне пилоте, офицере и подофицире. Милетић је неколико година студирао ваздухопловство у Русији као државни питомца те је као стручњак добио команду над нашом ваздушном флотом.

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА

БИБЛИОТЕКА

Јунак са Дајча поручник РАДИШИЋ

Скуп наоружања

Иса Вољетинац и Исмаил Кемал-Беј

Заробљени турски лекари

Горња слика представља групу турских лекара, њима је и наш санитетски капетан прве класе Милошевић трупни лекар V. пешадијског пука. Шеф турске војне болнице у Битољу мајор доктор Исмаил, Кадир, Парзиф, Таир, Фаик, Алија Мустафа.

У залеђу ове слике је болница на којој су држали заробљени питомци војне школе.

Сви ови турски лекари имају, и овде у Битољским болницама врше своју лекарску дужност.

Арнаути у горама

Црногорке на бојном пољу.

Турци — лекари у Битољу

... војних лекара, који су заробљени у Битољу. Међу њима познати одлични београдски лекар д-р Драгољуб Милошевић. У средини групе, а до д-ра Милошевића седи доктор Омер, а крај њега су доктори: Хусни, Шабан, Мухамуд, Хикмет, Азис и др.

... им се прозорима виде турски рањеници и мали деци. Сви заробљеници, пуну слободу кретања, и они уживају једнакост упоредо са нашим лекарима.

Потпуковник Ристић и капетан Магдић.

Поход моравске летеће бригаде

— ВЕЛЕШКЕ ЈЕДНОГА КОМАНДИРА —

I

На границу! — Борба на Свирцима — Српска песма на турској караули — Коло је лек од умора — Засада — Борба пред Приштином — Косово је наше — Глад је опасна зверка — Студена нас киша бије — У Скопљу — Експедиција до Тетова, Гостивара и Дебра.

Ко се не сећа оних бурних дана, о мобилизацији, коме још није свеже у памети све оно, што се тих дана догађало не само у Београду, већ и по најзабаченијим селима Краљевине Србије. Тог дана, 17. септембра, када је објављена мобилизација целукупне војске у Србији, и ја сам из 11. пука, који је у Крагујевцу био, прекомандован у први гренадирски пук, који је био у саставу летеће бригаде, под командом пуковника *Стеве Миловановића*. Задатак ми је био да створим митраљеско одељење.

Македонци четници граде бомбе

Како је објављена мобилизација, ја се на брзу руку спаковах, потрапах све потребе у један повећи сандук и сутра дан — 19. септембра, — седнем на воз који ме је требао одвести за Ниш. При поласку из Крагујевца, опростим се са млађим братом, који је тада био резервни пешадијски поручник и мајком; кад сам пришао мајци да узмем „збогом“, и поред све своје воље, да се покажем храбар — потекоше ми сузе на очи; моја мила мајка испраћајући три сина, три официра, три своја хранитеља, храбрила ме је и соколила, велећи, да ће ипак све добро бити, да сам се за тај позив и спремао, и да сада треба Отаџбини и живот жртвовати.

Воз је био препун; тискала је се гомила света, и све је јурило у вагоне, који су били дупке пуни тако, да су чак и кровови од вагона били начичкани војним обвезницама, који су се утркивали ко ће пре стићи на зборно место, као да иду на свадбу, а не у рат против петвековног непријатеља, против једне силе, која је некад претила и самом Бечу! Па ко је био тај, који је ту силу од Беча одгонио, ко је био тај, који је стално био на мртвој стражи за Европу — Аустро-Угарску, од силне Турске најезде, то су Словени — то су они који хоће и да га са Европског континента сасвим удаде, да га уопште удуте на његово старо огњиште, одакле је толико стотина година претио не само нама малим, већ и онима, на северу вели-

ким народима.

У Ниш смо стигли истога дана у 8 часова у вече. Ниш је био препун сидна света. Ту је било грађана, сељака, војника прави калејдоскоп. Било је тешко кретати се по њему од масе, која је притисла улице, а камо ли наћи хотела, где би се могло преноћити. Задовољисмо се и патосом у једној механици на крај Ниша, само да не будемо под ведрим небом, из ког је полако ромњала ситна кишица, која је до коже пробијала. Сутра дан имао сам за задатак, да од једног списка на хартији, створим и у живот uvedем јединицу, која треба да улева страх Турцима и Арнаутима, а то је митраљеско одељење. Радило се и дању и ноћу, за ручак и вечеру није се знало да после пет дана напорна рада од онога мртвога списка створимо живу снагу способну за борбу, за окршај са непријатељем, па ево нас, где смо и до Гостивара догурали, а одавде како Бог да.

За Лесковац смо пошли 26. септембра, гурајући преко 40 км. дневно. Марш је био колесалан. У Лесковцу се нисмо дуго задржавали, само што смо зановили, и већ за-

ром раном кретосмо за Лебане, одакле смо 28. октобра кренули ка граници до Тупалског виси. Ово је био строховит марш; све уз брдо, по киши и блату, која нас је целим путем пратила. Ишло се само напред и напред. Ту, на Тупалском вису задржали смо се неколико дана. Ту смо се морамо признати, цареви одморили чека ући даљи развој догађаја, наредбу, да кренемо на непријатеља пуном снагом, да га одгонимо са нашег земљишта, које је већ пет стотина година, притиснуто његовим канцама. У четвртак, 5. октобра, кренусмо се даље, још ближе граници; испред нашег, I пука, кретао се II пук у претходници. Тек што смо измакли око 10 км. кад зачусмо јаку паљбу. Наш II пук беше наишао на Арнауће и код карауле на Свирцима са њима се сукобио. Одмах изнесмо на рукама уз брдо 4 тона, те караулу сравнисмо са земљом, а пешаци на јуриш отераше Арнауће, са њихових положаја. Борба је била огорчена, трајала је 2 сахата. Ми смо имали до 70 рањених, а око 20 мртвих; од рањених била су и 2 официра, који су до сада већ оздравили, и који се налазе у својим командама.

То је био први дан борбе. Наше психичко стање не умем описати, али у свима нама узврела је мржња и савета према Арнаутима, који су нашли за паметно, да бране турску царевину, којој је дошао крај у Европи. Нама је овладало тако расположење, да ни једног Арнау-

тина, кога ухватимо са пушком у руди не пуштамо, да му одмах судимо. Истога дана стигао је глас, да је рат објављен. Шале више није било, Морало се само напред, натраг никако, 1. пук за време борбе био је у резерви на месту које се зове Сијеринска бања; ту смо приноћили две ноћи и 7. октобра изјутра, кренули смо ка караули Лисице. Ишли смо једном дубодолином, чији пут беше широк свега 2—3 стопе, колико да може један човек ићи. Са свију страна види се само стење, а кад се баца поглед горе види се небо узано и стешњено од планинских висова, а долином, управо теснацем, којим се крећемо вијуга речица, коју смо преко стотину пута прегазили, пошто нам је често пута стазу преливала. Пред вече стигосмо у Туларе, где смо се сви надали да ћемо преноћити, али на нашу превелику жалост, добисмо наредбу за кретање ка Лисици. Целу боговетну ноћ крхали смо се све уз брдо, и кроз шуму у којој нас је обавијао густ мрак, да се прет пред оком не види. Кроз кишу, по грозном благу кретали су се и коњи са тешком муком, а што смо ми претрпели можемо само знати ми, пошто се то не да описати. Ишли смо све дремајући и клатећи се од умора неспавани и гладни Коњи су уз пут падали. Ово су биле неописане тегобе, и не знам чему да захвалим, али цело моје оделење — људи и коњи — стигло је на Лисвицу у 3 сахата ноћу читаво, али до крајности уморни. И поред свег умора, колико сам, не само ја него сви, били срећни и весели, кад чусмо на караули српску песму:

Мој ј блаве, шири гране.

Прави дебљи хлад,

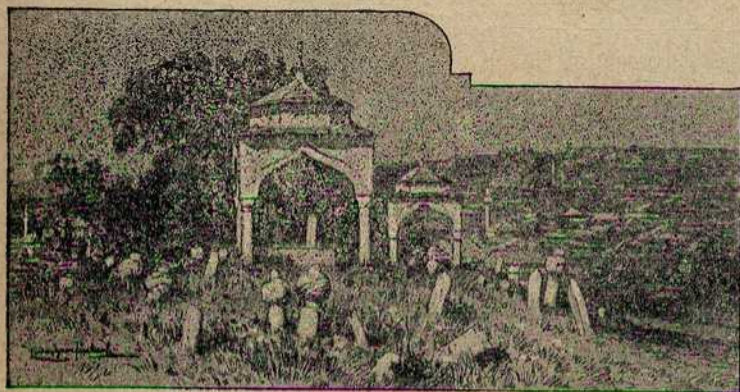
Нека ми се нахлађује

Мој ђидија млад.

Очас се створи музика; заигра се српско коло, нико није био уморан. На караули је био наш трећи позив. Они нам на брзу руку испричаше, да су наше комите, под кишом куршума, отели караулу од Турака, и да су они као страже ту остављени.

(Свршиће се)

Из сахрањене Турске.

Муслиманско гробље у Скопљу.

Трче ка' манити!

— Сличица из ослобођеног Новог Пазара —

На неколико дана по уласку наше војске у Нови Пазар, скупило се неколико коморџија око једног салепџије, пију салеп и разговарају о борбама око Новог Пазара.

Један од њих намигну на остале, окрете се салепџији, па ће му рећи:

— Је ли ти, бре салепџијо! Које си вере?

— Ја?... ја прави Турџин одговори овај.

— Шта велиш, Турчин! а?. Каки Турчин, кад чисто говориш српски?! пита га коморџија,

Хе, јес валл'а, баш прави муслиман, рећи ће салепџија.

А, јеси ли се ти борио противу наше војске? пита га даље.

Јес валл'а, бијо сам се те још како! одговара са лепџија, и налива филџане салепом.

— Знаш ли зашто си се био са Србима? пита га.

— А што ћу му ја то да знам! одговори, слежећи рамена, и служи даље салепом.

— Па како си се био, кад ниси знао зашто, пита га коморџија

А како да се не бијем — одговори салепџија озбиљније — кад ме позваше у беледију (општину) и утрапише ми пушку у руке; и веле; Ево ти је, на! па иди удри ђауре; а ја запитај: па које ђауре да бијем? наше, или оне преко границе? О они; иди, иди море што оклеваш! Наши су већ отишли тамо, па ћеш их наћ! И ја поћи, а Бога ми сам по ајле путовао и наћем наше све по шуми, растурили се по овој, баш као јарићи с пролећа, кад траже брста; али, ево ти баш истину говорим, ишо сам, али без воље, и тада заћута....

Коморџије пак, добио вољу да их салепџија његовим простодушним причањем занима, па ће му рећи: Де, де, што си се ућутао! Причај шта си радио тамо, и и јеси ли пуцао?

Салепџија се није дао дуго молити, већ их прво као практичан продавац, послужи салепом и отпоче причу, пошто обрису руке о своју прљаву прегечу:

— Питаш ме јесам ли пуцао! Па ја шта ћу, до ли да пуцам, и баш доста сам пуцао! Али, што виђо, виђо!

— А шта си то видео? питају га радознале коморџије.

— Хе, болан, напаст! Заузели ми бусије, и наперили пушке па као на свадби: гру гру гру, гру! а се ваши појаве, а ми оспи, оспи! Па пуцај, пуцај, а они све ближе; ми пуцај, они јопет ближе: па се још и кикоћу, а ми удри ко брже: гр. гр. гр. гр! они ко' поасили, па ев, овак, до пред нас, — иоказује руком, — и кад ли ти мој брате јурнуше на нас баш ка' и манити!.. трче ка' ђорави па ево га за гушу!.. Шта ови моји учинише дина ми мога ја неznam! А ја кад виђех ову напаст, да завик ше: уа! уа! (ура!) уа! к'о да хватају зечеве бацих пушку, па бјеж' кући, (коморџије ухватили се за трбух па се тресу од смеја). Уз пут ниће се нисам осврнуо од зорта! Кад код куће, и таман да седнем, да се издувам, док ти ме сви моји заокупише: веле а што си побјегао, плашљивицо ли једна! Зар незнаш да ће те стријељат за бјегство?!... Ја се од све муке и зора у бјегању, па и насмијеши, и велим: а ко ће ме стријељат на ову нашу пропаст, кад су се и они сви разбјегли, ка' и козе на грмљавини! И ено их гор, по стијенама ће се врзмају баш ка и брљиве овце; па ћу им рећи: бјегајте по стајама да вас не виду Срби, и ја ти загреби даље да потражим моје, и бога ми сам дуго тумарао по кршевима, докле их не наћо иза стијена, иза којих извирују ка' и миши из рупе: кад ме згледаше, окупиш се око мене, и веле: А ће ти је пушка несрећо ли јена!....

Ја, па, уозбиљно се, па ћу осорљиво одговорит: ја богме изломих је сву о српске главе, а шта ви учинисте?.. побјегли, а?!... Имам ја код куће двије мартинке, па ћу их донијет прије зоре, и тада ће мо се поклат са Србима; и кажем да сам дошао до њих да видим само ће су, али се мислим у себи, не виђосте ви мене више.

Другога дана доћох кући прије зоре, наћем све моје здраве, питам их, како проћосте од Срба! Веле, ништа ти красније! Нико нас, ама баш ни прстом није такнуо....

Коморџије задовољни овом причом, раздрешисе кесе; дуplo платише попијени салеп, и одоше задовољни, правећи уз пут мрсне вице на рачун салепџије, који је бегао главом без обзира испред наше војске.

Рашка, 4 децембра, 1912. год.

Глиша Марковић.

Косовски осветници.

Пешадијски поручник
† **Михаило Стојановић,**

командир чете у 7. пешадијском пуку погинуо 10. октобра на Младом Нагоричану.

Кумановска битка. Капетан Миливоје показао се у овој битки као прави херој, који силом тражи смрт. Он је задобио прву рану у десну бутину, али није напустио чету, чак ни када је добио другу рану у леви кук, но је остао у стрељачком строју храбрећи своју чету све док га један куршум није ударио по сред срца жива. Пок. Миливоје је из Вељкове Крајине, рођен је у селу Метришу, где му је још жив отац Јован и два млађа брата, од којих је један гимназиста четврте године, а старији Аранђел је земљорадник. Аранђел је истог дана, готово у исто време на Куманову смртно рањен недалеко од места где му је брат јуначки принео свој живот на жртву Косовској идеји. Аранђел се још налази на боловању у болници Краљевских Сестара, где му је опоман и сам краљевић Ђорђе изјавио саучешће за славно му палим братом. Капетан Миливоје био је један од оних официра, који би чинио част и највећој европској војсци. Почев од првог разреда основне школе, па гимназију и нижи и виши курс Војне Академије свршио је као одличан ђак; а био је и одличан приправник ђенералштаба. У целој српској војсци био је најбољи познавалац митраљеског оружја. У школи гађања

† **Милан Маринковић,** пешадијски мајор, командант батаљона у I. пешадијском пуку Милона Великог, чију смо слику донели у прошлости броју у своме коду био је један од најбољих. Објава мобилизације затекла га је у Руану, где је био дуже време на служби у једном француском пуку, где је и снимљена слика, једина што је породица има од свога драгог покојника. Одмах је напустио француску војску и похитао, да се Отаџбини одужи. Добио је команду над батаљоном у I. пуку. На челу свога батаљона журишао је на непријатељске редове првога дана кумановске борбе. И ако рањен није напустио редове бораца но је неустрашимо водио храбре Врањанце напред док га рањеног и друго зрно није ударило и на месту убило. Војници су достојно осветили свога храброг команданта, који није жалио и крв пролити и живот положити за Отаџбину, њену славу и величину. Мртво тело кумановског јупака пренето је Београд и овде погребено уз учешће свега грађанства.

† **Миливоје Ј. Крстић,** пешадијски капетан друге класе, командир чете у 8. пешадијском пуку књаза Александра, погинуо је као прави јунак 11. октобра на Младом Нагоричану, где је решена

Пешадијски капетан
† **Драгутин Јанковић,**

командир чете у 7. пешадијском пуку, погинуо 10. октобра на Младом Нагоричану.

сам је вршећи опште митраљезом допринео врло велике користи самој школи и новој настави за гађање, која нам је сада донела толико користи у овом рату. Капетан Крстић одликовао се самосталношћу и скромношћу. Његова повученост била је толика, да га је ретко ко познавао. Касарна, књига и кућа били су му најмилији другови. Све слободно време користио је на усавршавању себе, да би што више користио својој чети и Отаџбини. Поред овога радо се занимао спортом, нарочито сагађањем из револвера, пушке и митраљеза. Сви његови другови, који су га познавали необично су га ценили и поштовали и у њему гледали у будућности великог војсковођу, а смрт на бојном пољу зауставила је све његове моћи. Отаџбина је у њему изгубила једног од најодличнијих својих синова.

† **Драгутин Јанковић,** пешадијски капетан друге класе, командир чете у 7. пешадијском пуку Краља Петра, погинуо је јуначки на челу Београђана 10. октобра на Младом Нагоричану, када је борба била најжешћа и када су храбри наши сфицири неустрашимо излетели пред чете, да примером покажу својим војницима, како је славно пасти за

Пешадијски капетан † **Миливоје Ј. Крстић,** командир чете у VIII. пуку на 11. октобра пред Кумановом.

УНИВЕРЗИТЕТСКА

БИБЛИОТЕКА

Отаџбину. Његовом и другога му официра примеру следовала је војска и само беспримерној храбрости има се благодарити, што су 7. и 18. пук тога дана успели да надјачају цео турски корпус. Капетан Јанковић погребен је на месту своје јуначке погибије одакле га је породица пренела у родно му место Пежаревац, где ће му гроб чувати нејако му чедо Момчило, које ће свог оца знати осветити, када томе време дође, на сваком нашем непријатељу.

Михаило Стојановић, пешадијски поручник, командир четврте чете, другог батаљона, 7 пешадијског пука, у историји кумановске битке заузео је једно од најлепших места, а његови херојски подвизи причаће се с колена на колена, јер он што се проноси слава јаворског јунака Илића, јунака са Нешкова Виса Каташића и других славом овећаних јунака из велике прошлости наше. Официри, који су се и сами лавовски борили, причају, да су се сами дивили херојизму овог младог Србина, који је са својом четом имао да издржи најжешћи непријатељски напад. О неустрашимости поручника Стојановића причају се читаве фабуле и не без разлога се вели, да је он с мајором, овда капетаном друге класе, пок. Љутомиром Ђорђевићем, капетаном Павлом Јуришићем — Штурмом и др. много, врло много допринео задржавању бесомучног турског напада и тиме кумановском нашем успеху. Млади херој кумановски вечни сан почива у Куманову, у земљи коју је натопио својом племенитом крвљу, да из ње никне слобода васколиком Српству под Турском.

Слава јунацима!

ПРИЛЕП.

Прилепе драги, наша славо стара,
Ти светлиште српскога имена,
О слико дивна из прошлости славне,
Колевко мила светлих успомена.

Ти ниси више оно што си био,
У златно рухо обучен си сада;
У теби нема тирана љутих,
Ни ропства, патње, страдања и јада.

На бедемима твојих утврђења
Застава српска сада се лепрша;
Песама српских свуд сз гласи оре
Кроз твоје равни, преко твојих крша.

Пале су хорде дивљих Османлија,
Србин је за те своју крвцу дао;
Над тобом сада златно сунце сија,
А полумесец крвав је и пао.

О дико српска из прошлости давна,
Прилепе мили, наша славо стара,
Сада Марко може, после тешк х дана,
С покојом да се у гробу одмара.

Ш а б а ц.

Јанићије Николић.

Божић српске војске у Ђевђелији.

Ми и Арнаути

— Уз слике на 40-41 страни —

У данашњем броју доносимо две слике Арнаута, који су се у овом рату подвојили, па док су једни предусретљиво дочекали нашу војску, док су шта више Малисори упоредо са Црногорцима и крв своју лили за ослобођење свог родног краја испод турског ига докле су се други с оружјем руци одупрли и нашој и црногорској војсци. Они у Скадру учинили су то по дужности, као турски војници, а држе се као јунаци, но по злу познати Љумљани, који су дојадили не само сир-

У прошлом смо броју допели две слике са прославе Бадњег вечера и Божића међу српским војницима у Битољу, а ова слика представља, како је мала српска посада у убавој Ђевђелији прославила другарски и весело своје Бадње вече. На сред стола с вазом у рукама стоји командир овог одреда, коњички капетан прве класе Свет. Матејић, до њега је један војник са српском заставом, испод које је један раздрагани резервиста замавуо ханџаром, да посече, по непријатеље, јер је њихова снага елементарна, по оно печено Божићње прасецце, које је исправљено на ражњу, баш изнад старог веселака коњичког поручника Чуде Љ. Петровића, који се у томе моменту и уцвуо с првим до себе чашом руменике из Гумешце. Наравно да се није могао Божић српски прославити ни без бурета, као ни без гајдаша. Е, тако је код нас од старина!

тињи раји и Турцима у Призрену, но и самом Султану у Стамболу, понели су се овом приликом као кукавице. Они су се предали српској војсци на бесу, па су је онда мучки почели нападати иза леђа. Тако је стотинама наших војника мучки побијено, али се славни пук на Косову палог Цара Лазара зликовцима достојно одужио осветивши и свога дичнога Главара као и мученике што падоше и 1389. и 1912.

Арнаути су сада у свима крајевима, које смо ми мачем и огњем освојили, ослободили и непослушне у њима покорили, опет мирни и послушни српски грађани, којима ће под заштитом слободоумних српских закона бити осигурана слобода живота, рада и кретања.

Једна наша слика представља наше пријатеље, групу Арнаута Малисора, који се боре с црногорском војском против Турака, а друга представља наше противнике председника привремене „влада“ „аутономне Албаније“ Исмаил Кемал-беја и његова прва доглавника и министра војног и код нас познатог Ису Бељетинић. Први је био обичан бозација, а други је зликовец од рођења, од кога је Србима у њиховој околини пропштало и мајчино млеко.

Из минулих ратова.

Д-р Левит отац

У прошлом броју донели смо слику уваженога брата Чеха, одличног оператора д-ра Јана Левита, а данас доносимо и лик његова оца српског савитетског мајора д-ра Левита, који је првог српског турског рата, као ово сада његов син, похито у Србији, да рањеној браћи пружи помоћ. За своје заслуге д-р Левит отац одликован је орденом Таковског Крста и крестом нашег Црвенога Крста.

Струга и Охрид

На Охридском Језеру, а на истоку Дрима, лежи убава месташце Струга, на обе обале Дрима. Стругу је у овом победоносном рату заузела српска војска и она ће сигурно остати српска. Бистри и широки Дрим дели варош на две махале, турску и хришћанску. Струга лежи у потпуној равници, као варошица прави леп утисак, а има до близу 1000 кућа и око 5000 становника. Турци имају неколико џамија, а Срби цркву Св. Ђорђа, кога славе готово сви Стружани. Чаршија у Струги, чију слику данас доносимо, има око 180 дућана, хришћанских и арнаутских. Трговина и промет су живи у Струзи, а нарочито се води трговина са рибом. Чувене охридске јегуље једино се овде хватају и одавде у великим количинама извозе. Струга је на гласу са свога земљаног посућа и са свога —

српскога гостопримства, које се посредочило и према нашој војсци. Струга је за Турака била средње место. Струшка равница чувена је са своје плодности и са вредноће њених становника честитих дримколских Срба.

Друга слика крај Струге је црква Св. Јован у Охриду. Она веома живописно лежи на једној хриди, која је испустила језик у само језеро.

Из турске војске.

Фети паша

командант битолског корпуса, пао у борби са Србима на Битољу. Сахрањен у Ресну.

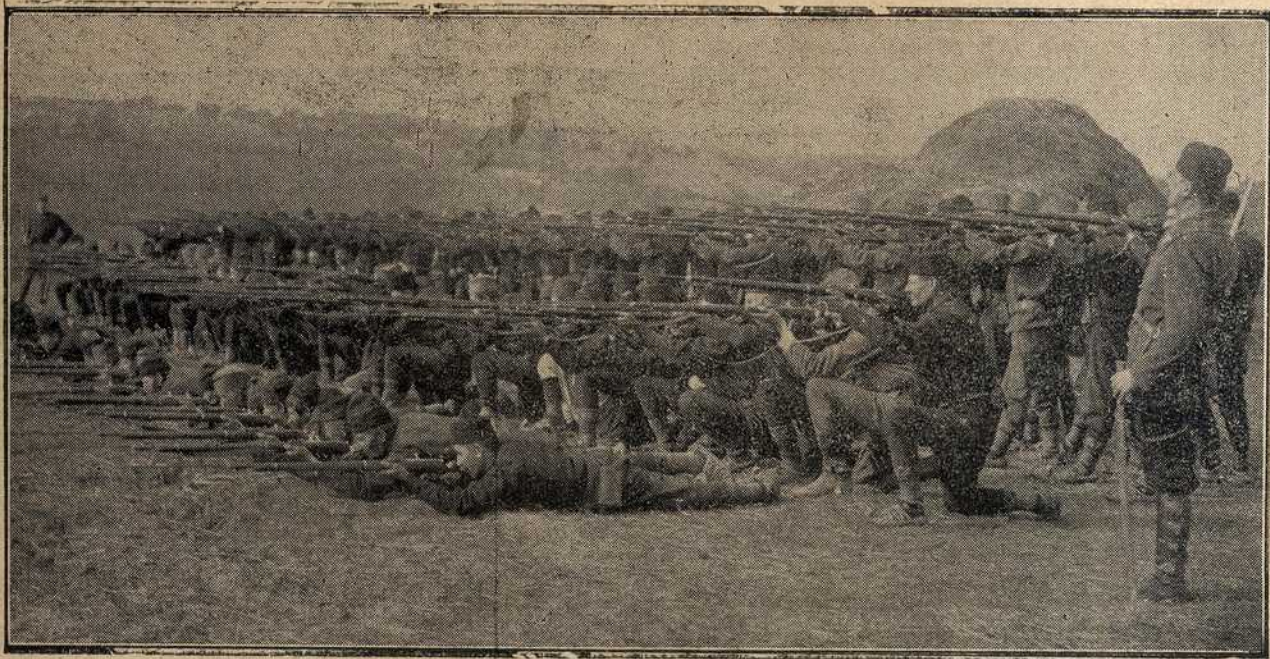
Уз наше слике

Пашић и Веницелос. Грчки министар председник *Веницелос* који је много допринео стварању Балканскога Савеза, враћајући се из Лондона, са неуспеле конференције мира, свратио је и у Београд, да лично измења мисли са нашим премијером. У Београду су му указане части, које му припадају као представнику једне државе, према нама пријатељски наклоњене, и једнога народа у коме, несумњиво имамо пријатеља. Наша слика снимљена је у соби хотел „Москве“ где су Пашић и Веницелос у лежерном пријатељском разговору расправљали животна питања српског и грчког народа.

Црногорке на бојном пољу. Познато је и код нас учешће Црногорки у рату. Оне су од вајкада биле десне руке својим војнима, посећи им храпу и цебану. Ми ће мо у једном од идућих бројева донети опширнији напис о учешћу Црногорки у црногорским ратовима, а данас доносимо једну слику, која сведочи о пожртвовању и племенитости Црногорки. Оне су својим мужевима и браћи понеле преобуке и понуде, а стигле су на бојно поље баш после крвавога боја и одмах су себи нашле посла. Једне посе рањенике, друге им ране превијају и прву помоћ пружају, срећне што су им мили и драги били добре среће да крв за Краља и Отаџбину пролију.

Македонски четници раде бомбе. За слободу Старе Србије, Македоније и Тракије много су допринели храбри наши четници, који већ десетак година својом крвљу заливају поља и дубраве сада слободних земаља. Мно-

Наша народна војска

Трећи позив на вежби.

ги од њих своје кости оставили су тамо, а народ њихове гробове чува и пази с поштовањем и захвалношћу. Бомба је била најомиљеније оружје славних наших четника, са бомбама су они правили русвај у турским редовима, с њима су рушили све што им је сметало. У бомбе су имали највише поверења, јер су их сами пунили, па су звали, да их у најкритичнијем моменту издати неће. Наша слика на 42. страни представља момент, како комите сами себи граде бомбе у једној кровњари, у којој су сигурни од турске потере.

Наши у земуници под Једреном.

Мајор Илија Радивојевић. Са својим батаљоном прво је ушао у Прибој пешадијски мајор Илија Радивојевић. Прибојски грађани су дали реч за предају као што смо извели у занимљивом опису једног интелигентнога четника, војводи Срети Вукосављевићу, а затим је мајор Илија, без отпора ушао с војском у њега. Мајор Илија је рођен у округу ваљевском у селу Брезовици, 23. фебруара 1871. год. Основну школу је свршио у Похути, а шест разреда гимназије у Шапцу. У Војну Академију је ступио 15. септембра 1891, а као потпоручник пешадијски са двадесет четвртог класом изашао 2. августа 1894. На виши курс је ступио 1897, а 1901. и 1902, као одличан официр провео је у Русији где је као државни питомац проучавао педагошку наставу. По повратку из Русије добио је за класног старешину Војне Академије. Доцније је био командир чете и батаљона, а до скоро је био командант полицијске жандармерије. Мајор Илија за заслуге у миру одликован је

медаљом за војничке врлине и Карађорђевог звездом четвртог степена, па ће свакако и за своје ратне успехе и заслуге добити олговарајуће одликовање.

Јунак са Дајча поручник Радишић. У страшној борби што ју је један одред дринске дивизије другог позива имао 4. 5. и 6. децембра да издржи код села Дајча, приликом испада скадарске посаде, одлично се показао, уз капетана Синђелића, артиљериски поручник *Милорад Радишић* са својим брдским топовима, који су у турским редовима учинили читав

ршум и много допринели, да су наши успели да успешно сузбију далеко надмоћнијег противника. Поручник Радишић одличан је трупни официр.

Наши у земуници под Једреном. Сва наша војска под Једреном живи у рововима и по земуницама. Наша слика представља једну такву земуницу пред којом седе: 1. артиљериски капетан Драг. Миливојевић. 2. артиљериски капетан Жив. Завизић и 3. д-р Мил. Којаћ.

Ревизори и продавци се моле, да одмах пошаљу обрачун за прошли месец, заједно са непродатим новинама. Прљаве и исечене листове натраг не примамо. Новац и све поруке ваља слати само и једино на адресу: уредништво „Балканског Рата“ Београд, а никако преко других уредништава.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Њ. В. краљевић Ђорђе.

